

ISSN 2695-1584 (Print)
ISSN 2695-1592 (Online)
DOI:10.52058/2708-7530-2023-3(22)

VĚDA A PERSPEKTIVY

No 3(22)
2023

Ми з України

ISSN 2695-1584 (Print)

ISSN 2695-1592 (Online)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-3\(22\)](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-3(22))

Věda a perspektivy

№ 3(22) 2023

Praha, České republika
2023

Multidisciplinární mezinárodní vědecký magazín "Věda a perspektivy" je registrován v České republice. Státní registrační číslo u Ministerstva kultury ČR: E 24142. № 3(22) 2023. str. 400

Zveřejněno rozhodnutím akademické rady Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (zápis č. 29/2023 ze dne 21. Březen 2023)

Vydavatel:

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. , Česká republika
International Economic Institute s.r.o. Praha, Česká republika se sídlem V Lázních 688,
Jesenice 252 42
IČO 03562671 Praha, Česká republika
zastoupen Mgr. Markétou Pavlovou

Časopis vychází v rámci práce vydavatelské skupiny „Scientific Perspectives“ a s vědeckou podporou: veřejné organizace „Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration“, veřejné organizace „Association of Scientists of Ukraine“, Institut filozofie a sociologie Ázerbájdžánu Národní akademie věd (Baku, Ázerbájdžán)

Časopis je zařazen do mezinárodní vědeometrické databáze Index Copernicus (IC), mezinárodního vyhledávače Google Scholar a do mezinárodní vědeometrické databáze Research Bible

Šéfredaktor:
Karel Nedbálek - doktor
práv, docent (Zlín, Česká
republika)

Zástupce šéfredaktora:
Markéta Pavlova - ředitel,
Mezinárodní Ekonomický
Institut (Praha, Česká
republika)

**Dina Dashevskaya - geolog,
geochemist Praha, Česká
republika (Jeruzalém, Izrael)**

Členové redakční rady:

- Humeir Huseyn Achmedov** - doktor pedagogických věd, profesor (Baku, Ázerbájdžán)
Jurij Kijkov - doktor informatiky, dr.h.c. v oblasti rozvoje vzdělávání (Teplice, Česká republika)
Vladimír Bačišin - docent ekonomie (Bratislava, Slovensko)
Peter Ošváth - docent práva (Bratislava, Slovensko)
Dina Dashevsky - geolog, geochemik Praha, Česká republika (Jerusalem, Israeli)
Yevhen Romanenko - doktor věd ve veřejné správě, profesor, ctěný právník Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Iryna Zhukova - kandidátka na vědu ve veřejné správě, docentka (Kyjev, Ukrajina)
Oleksandr Datsiy - doktor ekonomie, profesor, čestný pracovník školství na Ukrajině (Kyjev, Ukrajina)
Badri Getchbaya - doktor ekonomie, profesor, docent na Batumi State University. Shota Rustaveli (Gruzie)
Laila Achmetová - doktorka historických věd, profesorka politologie, profesorka UNESCO, mezinárodní žurnalistiky a médií na žurnalistické fakultě Kazašské národní univerzity (KazNU). al-Farabi (Kazachstán)
Oleksandr Nepomnyashy - doktor věd ve veřejné správě, kandidát ekonomických věd, profesor, řádný člen Vysoké školy stavební Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Michał Tomasz - doktor věd, docent katedry geografie regionálního rozvoje, University of Gdańsk (Polsko)
Vladislav Fedorenko - doktor práv, profesor, DrHb - doktor habilitace práva (Polská akademie věd), čestný právník Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)

Články jsou vyvěšeny v redakci autora. Za obsah a pravopis zaslaných materiálů odpovídají autoři

OBSAH

SÉRIE “Ekonomika”

- Nataliia Gvozdej** 9
ENSURING THE DEVELOPMENT OF THE INTELLECTUAL CAPITAL OF THE ENTERPRISE
- Nataliia Osadchuk** 22
TERRITORIAL COMMUNITIES IN THE PROCESS OF MANAGING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE REGION
- Anatolii Zadoia, Alisa Mahdich, Oleksandr Zadoia** 35
STRUCTURE OF GDP USE IN EU COUNTRIES: RELATIONSHIP OF INDICATORS
- Петро Бечко, Інна Космідайло, Ольга Пономаренко, Андрій Гірасімов** 45
СВІТОВИЙ ДОСВІД БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ
- Наталя Козьмук** 60
АСПЕКТИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ
- Віталій Косович** 69
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ: МОЖЛИВОСТІ РОЗШИРЕННЯ РОЗУМІННЯ ЧЕРЕЗ АНАЛІЗ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ
- Катерина Мисник** 81
УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ: НАУКОВІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ
- Тетяна Пізняк, Дмитро Пізняк** 94
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Ганна Ткачук, Ігор Бурачек, Катерина Бужимська, Тетяна Біляк 111
*МІСЦЕ УКРАЇНИ В ГЛОБАЛЬНОМУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОМУ
ПРОСТОРИ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ*

Наталія Трушкіна 125
*ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ НА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ
«ІНФРАСТРУКТУРА»*

SÉRIE “Veřejné správy”

Olesia Demianyshyna 144
*THE PERSONNEL MANAGEMENT SYSTEM OF THE PRODUCTION
ENTERPRISE: THE MAIN AREAS OF IMPROVEMENT*

Аліна Лясота 160
*СТРУКТУРУВАННЯ СФЕРИ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ
ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ТА ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ*

Юрій Прав 171
*ПОЛІТИЧНО-ВМОТИВОВАНІ ЕКОНОМІЧНІ САНКЦІЇ ЯК
СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ*

SÉRIE “Pedagogika”

Яків Бойко 181
*ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ
НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО
СПІЛКУВАННЯ*

Ганна Волошина 193
*ПІДРУЧНИК ЯК ЗАСІБ ЛІТЕРАТУРНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ*

Павло Дячук, Людмила Перфільєва, Ольга Ломака 208
*ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEM-ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС
ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ПРИРОДОЗНАВСТВА СТУДЕНТАМИ
ФАКУЛЬТЕТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ*

Марина Спіхіна 221
*КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ГОТОВОСТІ
МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ПАРТНЕРСЬКОЇ
ВЗАЄМОДІЇ З СУБ'ЄКТАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ*

Ірина Підлипняк 233
*РЕАЛІЗАЦІЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ В
УМОВАХ РІЗНОВІКОВОЇ ГРУПИ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ*

Людмила Роєнко 245
*ТРУДОВА АКТИВНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА*

Ірина Тягай 254
*ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО
ПРОЦЕСУ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ
НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ*

SÉRIE “Pracovní právo”

Тарас Шевчук 263
*ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОБОЧОГО
ЧАСУ ЯК СПОСІБ ТА ОДНА ІЗ ОЗНАК СОЦІАЛІЗАЦІЇ
ТРУДОВОГО ПРАВА*

SÉRIE “Filologie”

Максим Колесніченко 277
*КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ КОНСТРУКТУ «СОЦІАЛЬНА КОГЕЗІЯ»:
КЛЮЧОВІ СЕНТЕНЦІЇ СУТНОСТІ У СУЧАСНИХ ЗАРУБІЖНИХ
ДОСЛІДЖЕННЯХ*

Орест Красівський 290
ПОЛІСЕМІЯ ТА ОМОНІМІЯ ТЕРМІНІВ МАСМЕДІЙНОЇ СФЕРИ

SÉRIE “Historické vědy”

Петро Горохівський 299
*АНТИРЕЛІГІЙНА ПРОПАГАНДА НА СТОРІНКАХ МІСЦЕВОЇ
ПРЕСИ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 20-х РОКІВ МИНУЛОГО СТОЛІТТЯ*

Марія Рогожа 313
ВАСИЛЬ АНДРІЙОВИЧ СИМОНЕНКО: «ЛЮДИНА В ІСТОРІЇ» ТА «ІСТОРІЯ ЛЮДИНИ»

Зінаїда Священко 326
АГРАРНИЙ РАДИКАЛІЗМ У БОЛГАРІЇ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

SÉRIE “Lékařské vědy”

Andrii Palamarchuk, Daria Shesterina 337
MODIFICATIONS OF LOWER LIMBS CENTRAL AND PERIPHERAL HEMODYNAMICS DUE TO INTERMITTENT PNEUMATIC COMPRESSION EFFECTS

Вікторія Зачепа, Ярослав Стравський 346
НАНОТЕХНОЛОГІЇ В ДІАГНОСТИЦІ ЗАХВОРЮВАНЬ ЛЮДИНИ

Світлана Хлєстова, Валентина Чорна, Анатолій Томашевський, Тетяна Васенко, Руслан Карімулін 361
МЕДИКО-СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАЛЕЖНОСТІ ТЮТЮНОПАЛІННЯ ЗДОБУВАЧІВ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

SÉRIE “Technické vědy”

Микола Босий 373
КЛАСТЕРНО – КОАГУЛЯЦІЙНА МОДЕЛЬ ЗАРОДКОУТВОРЕННЯ ТА КРИСТАЛІЗАЦІЇ ГАЗОВИХ ГІДРАТІВ

SÉRIE “Historie umění”

Вікторія Олійник 391
УКРАЇНСЬКИЙ КОМІКС: ЕВОЛЮЦІЯ ЧИ ДЕГРАДАЦІЯ КНИЖКОВОГО ДИЗАЙНУ?

[https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-3\(22\)-361-372](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-3(22)-361-372)

Світлана Хлєстова

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри медичної біології,
Вінницький національний медичний університет
ім. М.І. Пирогова, м. Вінниця, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-7888-2427>*

Валентина Чорна

*кандидат медичних наук,
доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини,
Вінницький національний медичний університет
ім. М.І. Пирогова, м. Вінниця, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-9525-0613>*

Анатолій Томашевський

*кандидат медичних наук,
доцент кафедри хірургії медичного факультету №2,
Вінницький національний медичний університет
ім. М.І. Пирогова, м. Вінниця, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-8519-0488>*

Тетяна Васенко

*асистент кафедри медичної біології,
Вінницький національний медичний університет
ім. М.І. Пирогова, м. Вінниця, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-7858-0461>*

Руслан Карімулін

*аспірант кафедри анестезіології,
інтенсивної терапії та медицини невідкладних станів,
Вінницький національний медичний університет
ім. М.І. Пирогова, м. Вінниця, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-6831-4669>*

МЕДИКО-СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАЛЕЖНОСТІ ТЮТЮНОПАЛІННЯ ЗДОБУВАЧІВ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Населення сучасного світу сьогодні потерпає не тільки від природних катаклізм, від пандемій, від світових війн, але й значною мірою потерпає від тютюнозалежності. Різні альтернативні види паління призводять підростаюче та молоде населення до самознищення. За Міжнародною класифікацією хвороб визначено, що паління – це психічна хвороба, яка супроводжується розладом поведінки. Багаторічні, тривалі дослідження вітчизняних та світових вчених в галузі медицини свідчать, що тютюнопаління є основною причиною появи та розвитку хронічних неспецифічних легеневих захворювань, перебіг та складність яких залежить саме від тривалості та інтенсивності паління.

Стаття присвячена медико-соціальній проблемі залежності тютюнопаління здобувачів саме медичних закладів вищої освіти. Проаналізовано сучасні дисертаційні дослідження та наукові публікації проблеми поширення тютюнопаління серед молоді та здобувачів медичних ЗВО Європейських країн на основі баз даних PubMed та Google Scholar за період 2008-2022 р.р. Проведена статистика видів альтернативних методів паління та узагальнено згубні наслідки паління серед здобувачів-медиків. Опитування проводилось серед здобувачів I-VI курсів п'яти медичних ЗВО, а саме: Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, Буковинського державного медичного університету, Львівського національного медичного університету ім. Д. Галицького, Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця та Харківського національного медичного університету за допомогою Google forms. Отримані результати дослідження представлені на чотирьох рисунках. Визначені подальші дії щодо інформаційно-профілактичних та виховних заходів проблеми тютюнопаління здобувачів медичних закладів вищої освіти.

Ключові слова: тютюнозалежність, здоров'я здобувачів-медиків, молодь, медичні заклади вищої освіти.

Valentyna Chorna

*Candidate of Medical Sciences, Associate Professor of the
Department of Disaster Medicine and Military Medicine,
Medicine National Pirogov Memorial Medical University,
Vinnytsia, Ukraine,*

<https://orcid.org/0000-0002-9525-0613>

Svitlana Khliestova

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Department of Medical Biology,
Medicine National Pirogov Memorial Medical University,
Vinnytsia, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-7888-2427>*

Anatolii Tomashevskiy

*Candidate of Medical Sciences,
Associate Professor of the Department of Surgery of Medicine faculty №2,
Medicine National Pirogov Memorial Medical University,
Vinnytsia, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-8519-0488>*

Tatiana Vasenko

*Assistant of the Department of Medical Biology,
Medicine National Pirogov Memorial Medical University,
Vinnytsia, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-7858-0461>*

Ruslan Karimulin

*Graduate student of the Department of Anesthesiology,
Intensive Care and Emergency Medicine,
Medicine National Pirogov Memorial Medical University,
Vinnytsia, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-6831-4669>*

**MEDICAL AND SOCIAL PROBLEMS OF TOBACCO DEPENDENCE
OF MEDICAL UNIVERSITIES' STUDENTS**

Abstract. The population of the modern world suffer not only from natural disasters, from pandemics, from world wars, but to a large extent suffers from tobacco addiction. Different alternative types of smoking lead the growing and young population to self-destruction. According to the International Classification of Diseases, smoking is a mental illness, which is accompanied by a behavioral disorder. Perennial, long-term research of domestic and international scientists indicate that tobacco smoking is the main cause of morbidity and development of

chronic non-specific lung diseases, the course and complexity of toxic diseases depends on the duration and intensity.

The article is devoted to the medical and social problems of tobacco smoking dependence in medical institutions of higher education. Current dissertations, studies and scientific publications on the problems of tobacco smoking expansion among young and useful medical professionals of European countries are analyzed on the main databases of PubMed and Google Scholar for the period 2008-2022. The statistics of types of alternative methods of smoking and, in general, the harmful consequences of smoking among medical applicants have been conducted. The survey was conducted among students of the I-VI courses of five medical higher education institutions, as well as: Vinnytsia National Pirogov Memorial Medical University, Bukovyna State Medical University, Lviv National Medical University named after D. Halytskyi, National Medical University named after O.O. Bogomolets and Kharkiv National Medical University using Google forms. The obtained research results are presented in four figures. Further actions of informational, preventive and educational measures on the problem of smoking among students of medical institutions of higher education are indicated.

Keywords: tobacco addiction, health of medical universities' students, young people, medical institutions of higher education.

Постановка проблеми. Третє тисячоліття світу принесло людству багато нового та сучасного. Відбулися значні зміни у всіх сферах життя та існування людини як особистості в цілому. Деякі речі, які були заборонені в ХХ столітті, стали допустимими в ХХІ столітті. Значно змінилися людські цінності, психологія та пріоритети життя тощо, «заборонене» стало «дозволенем» та «доступним». Одним з таким заборонених явищ як тютюнопаління стало доступним та дозволеним для підлітків та студентської молоді України. Така згубна звичка з часом призводить у більшості випадків до летальних.

Тютюнопаління за Міжнародною класифікацією хвороб, вважається розладом психіки та поведінки. За шкалою фізичної та психічної залежності тютюнопаління має вищий рівень, ніж залежність від алкоголю [1]. Щоденне систематичне тютюнопаління молоді призводить до звикання, яке згодом супроводжується тривалим вживанням продуктів горіння тютюну. У сигаретному димі міститься нікотин, який викликає ефект задоволення з послідувачим формуванням залежності, що є основною причиною розвитку тютюнозалежності [2].

В головному мозку є рецептори, які дуже чутливі до нікотину. Тому, при потраплянні нікотину в кров ці рецептори активуються та призводять до вивільнення дофаміну (так званого гормону задоволення). Наступний етап цього процесу характеризується збудженням центральної нервової системи, а

завершальним етапом є розвиток позитивних відчуттів. Саме такий ефект сприяє формуванню тютюнозалежності молоді.

За статистичними даними світу, щодня приблизно від 80 до 100 тис. молодих людей стають жертвами нікотинової залежності. Якщо сучасні тенденції щодо тютюнопаління триватимуть, то приблизно 250 млн. молодого населення світу загине від захворювань, спричинених через споживання виробів з тютюну [3]. На превеликий жаль, тютюнопаління є єдиною причиною смерті, проте її найлегше запобігти. Якщо ж не зупинити утворення нової генерації молодих курців, то приблизно з 2030 року це щороку призводитиме до 8 млн. смертей [4].

Переважна більшість населення світу вважають, що шкідливість та згубні наслідки здоров'я через паління з'являються через багато років прожитого життя, але шкідливий вплив проявляється набагато швидше. Довгострокове тютюнопаління, особливо починаючи з підліткового та раннього студентського віку, спричиняє психологічні, психічні та психосоціальні розлади, які проявляються довготривалими депресіями, появою бажань вчинити суїцид та багато іншого [5, 6, 7], спричиняє порушення пам'яті, викликає захворювання дихальної системи – хронічний бронхіт, емфізему та рак легень [8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами вивчення тютюнопаління серед студентської молоді, зокрема здобувачів медичних закладів вищої освіти, тривалий час займаються сучасні вітчизняні науковці О. С. Бойко, О. В. Грузева, Н. І. Гуменюк, М. М. Завадська, І. С. Риткіс, Н. С. Слєпченко, С. Л. Трухманова, В. О. Хрищук та багато інших. Вченими світу виявлено, що саме 80% цих найпоширеніших хвороб пов'язані з довготривалим курінням ще з молодого віку людини [9]. Значний відсоток захворювань серцево-судинної системи припадає на розвиток ішемічного та геморагічного інсультів, серцевої недостатності, інфаркту міокарда, емболії легеневої артерії, тромбозу глибоких вен [10, 11, 12].

Тривале куріння, почате з підліткового та молодого віку значною мірою завдає шкоди і покривам людського тіла, а саме втрачається еластичність шкіри обличчя, яка проявляється мішками під очима, ущільненням шкіри, зморшками та розтяжками. Саме термін «обличчя курця» (англ. – smoker's face), яке запровадив у науковий обіг видатний лікар Дуглас Модел у 1985 році здобув всесвітньої вживаності. Сукупність таких симптомів є наслідком порушення нормального постачання шкіри киснем, а тому колір шкіри навколо очей набуває помаранчевого або коричневого відтінку. Також серед важких уражень шкіри як наслідок тютюнопаління є рак шкіри та рак губи, бородавки, псоріаз. Ризик псоріазу збільшується у 2 рази у людей, які палять по пачці цигарок в день протягом 20 років (наприклад з 14 років+20 років=

34 роки). Шкіра для організму людини слугує найголовнішим бар'єром захисту для запобігання проникнення бактерій та вірусів.

Тривале тютюнопаління призводить також до порушень репродуктивної системи як чоловіків, так і жінок. Куріння значно підвищує ризик позаматкової вагітності. Такий патологічний процес відбувається через надмірне вироблення білка PROKR1, через що ускладнюється скорочення маткових труб та потрапляння яйцеклітин до матки [13]. У чоловіків значно погіршується кровообіг органів малого тазу, порушується процес сперматогенезу, знижується кількість тестостерону, який виробляється організмом, що призводить до зниження лібідо, погіршується рівень сексуальної активності, сперматозоїди стають менш активними, через що ймовірність зачати дитину знижується, а особливо сім'яна рідина курця має нижчу якість, через це народжені діти можуть мати патології як зовнішніх так і внутрішніх органів [14].

В результаті тривалого тютюнопаління виникають значні порушення органів зору. Таким чином, постійний вплив диму висушує очі та викликає їх подразнення, що призводить до «синдрому сухого ока». Порушується кровообіг та зоровий нерв не отримує достатньо антиоксидантів, так як хімічні речовини в сигаретному димі забруднюють кров, в результаті чого викликають голодування органів зору.

Незважаючи на всебічні наукові дослідження та доведені негативні наслідки тривалого тютюнопаління серед населення молодого віку, тенденція такої згубної звички всеодно зростає.

Мета статті – провести аналіз поширення та тривалості тютюнопаління серед здобувачів медичних закладів вищої освіти, виявити види альтернативних методів паління та узагальнити медико-соціальні наслідки паління серед здобувачів-медиків, розробити програму профілактичних заходів щодо проблеми тютюнопаління.

Виклад основного матеріалу. До початку 90-х років тютюнопаління, особливо у підлітковому та студентському віці, вважалось вульгарною, аморальною якістю, неприпустимою звичкою. Проте, така згубна звичка набула великомасштабної популярності та стала доступною у розквіті 90-х років, яка продовжує розвиватись та вдосконалюватись у теперішньому сучасному суспільстві. Не тільки звичайні тютюнові цигарки, а й інші сучасні види паління, такі як IQOS, електронні сигарети, кальян, каннабіс стали доступними для підлітків та молоді.

Світова критична ситуація глобальної епідемії паління змушує експертів та провідних науковців Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) постійно наголошувати про величезні ризики захворювань чисельності населення та звітувати про медико-соціальні втрати, економічні збитки країн світу [15].

Попри все вище перераховане, згубна звичка тютюнопаління все ж таки залишає за собою популярність та сучасну стильність, так як основними мотиваційними аспектами такої звички серед здобувачів медичних закладів вищої освіти, особливо перших курсів є: надмірна цікавість відчуттів від різних видів паління; шанс здобути авторитет серед своїх одногрупників та серед здобувачів старших курсів, особливо хто проживає в студентських гуртожитках; поява прагнення бути прийнятим групою, в якій певні види паління є головним символом або способом проведення вільного позанавчального часу; бажання показати свою сміливість та незалежність; прагнення отримати насолоду та досягнення повного розслаблення або навпаки позбутись емоційних бар'єрів, переживань та без обмежень психічно активізуватися.

Дослідження проводилось у формі анкетування. Збір даних проводився та опрацьовувався протягом п'яти років з 2019 по 2023 роки, який полягав у виявленні поширеності тютюнопаління та інших видів паління серед здобувачів медичних закладів вищої освіти. У дослідженні брали участь 440 осіб I-VI курсів з Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (ВНМУ), Буковинського державного медичного університету (БДМУ), Львівського національного медичного університету ім. Д. Галицького (ЛНМУ), Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця (НМУ) та Харківського національного медичного університету (ХНМУ). Проведено вивчення наукових джерел зарубіжних вчених багатьох країн світу щодо поширення тютюнопаління серед молоді та здобувачів медичних ЗВО Європейських країн на основі баз даних PubMed та Google Scholar за період 2008-2022 р.р.

За результатами проведеного опитування за допомогою Google forms серед п'яти закладів вищої освіти медичного профілю України встановлено, що серед здобувачів I-VI курсів ЗВО 30,2% – палять різні вироби тютюну, із загальної кількості респондентів, які палять – 76,9% особи жіночої і – 23,1% особи чоловічої статі.

Найбільший показник здобувачів-медиків ЗВО з 16-18 років, які спробували вперше палити, що склав у осіб чоловічої статі – 78% та у осіб жіночої статі – 58%; віком з 19-21 року серед осіб жіночої статі – 21% та вперше спробували палити – 13,3% осіб серед чоловічої статі; показник осіб, які палять з 14-15 років серед осіб жіночої статі – 18% та серед осіб чоловічої статі – 1,3%. Уподобання здобувачами-медиками щодо видів сигарет вказали наступні результати, що представлені на рисунку 1.

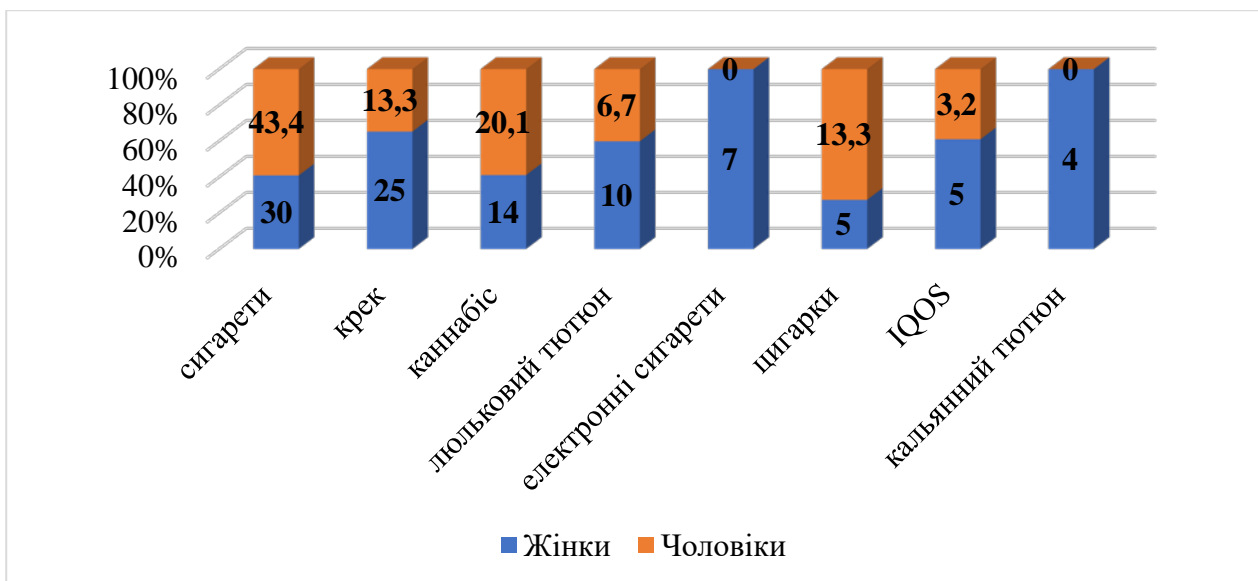

Рис. 1. Питома вага уподобань здобувачів медичних ЗВО щодо видів тютюнопаління, %

В країнах ЄС молодь відає перевагу IQOS (Айкос) через довіру рекламам, що вони є безпечнішими по відношенню до інших видів тютюнових виробів.

При цьому науковцями дослідження протилежне [5,10,13].

На запитання: «Вкажіть причину паління» респонденти відповіли наступним чином (рисунок 2).

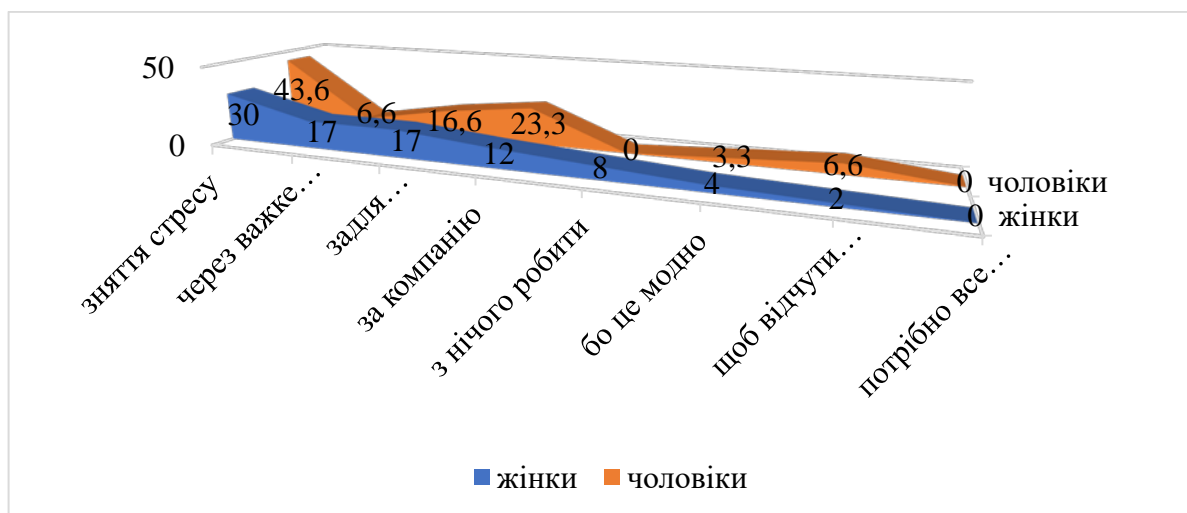

Рис. 2. Питома вага причин паління здобувачів-медиків ЗВО, %

За даними нашого дослідження тривалість паління респондентами до 3 і більше років серед осіб чоловічої статі встановила – 46,7%, а серед осіб

жіночої статі – 36,0% і це спостерігалось у майбутніх лікарів старшого курсу; до 2 років палять – 25,0% особи жіночої статі та 23,3% – особи чоловічої статі; до 1 року серед респондентів палять – 23,3% чоловічої статі та 20,0% – особи жіночої статі; приблизно півроку палять особи жіночої статі – 19,0% та 6,7% – особи чоловічої статі.

За даними анкетування було визначено частоту паління здобувачами-медиками ЗВО і, особливо, як ці групи діляться щодо осіб жіночої статі та чоловічої (рисунок 3).

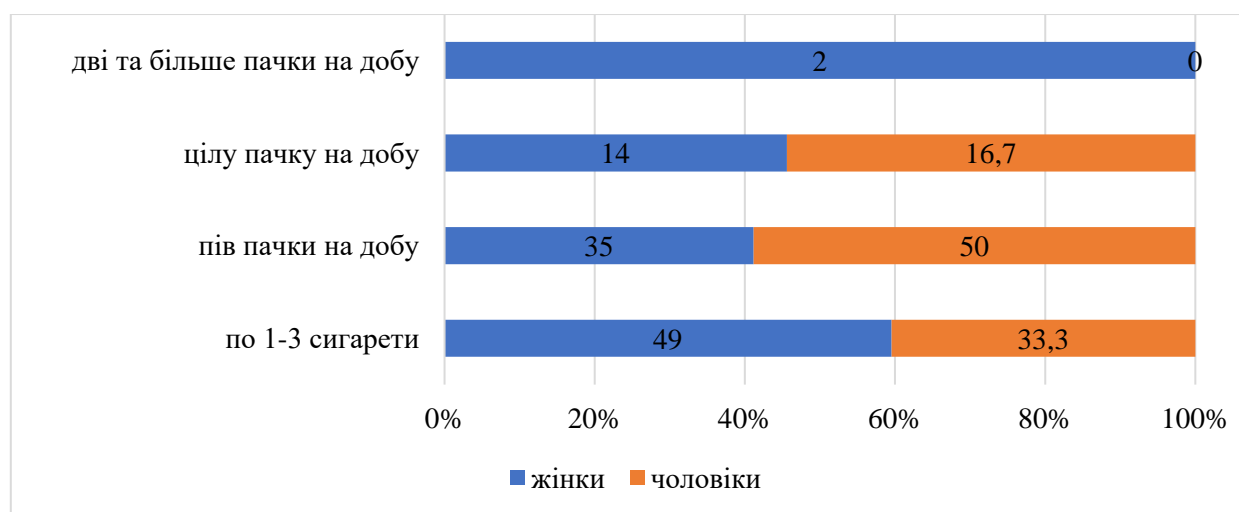

Рис. 3. Питома вага частоти паління серед майбутніх лікарів в залежності від гендерного розподілення, %

При опитуванні здобувачів медичних ЗВО на питання щодо соматичних захворювань до паління та, які вони мають соматичні хвороби зараз, вони відповіли наступним чином (рисунок 4).

Рис.4. Питома вага щодо соматичних хвороб до і після початку паління, % серед осіб жіночої та чоловічої статі

Виявленні результати дослідження є вкрай невтішними. Тенденція щодо згубної звички тютюнопаління стрімко зростає та стає все більше «престижною», проте світова статистика щодо паління різних видів та їх негативних наслідків з кожним роком критично вражає.

Висновки. Отже, вище викладений теоретичний матеріал та результати дослідження проблеми тютюнопаління серед здобувачів медичних закладів вищої освіти дають підстави стверджувати, що зростає необхідність у посиленні профілактичних заходів, метою яких є збереження здоров'я молодого населення (студентства) України. Тому видами профілактичної роботи медичних закладів вищої освіти доречно буде обрати:

1. Інформаційно-просвітницьку роботу, яка повинна включати бесіди, диспути, лекції щодо згубного впливу тютюнопаління на особисте здоров'я та його наслідків; проводити соціальні-просвітницькі тренінги із здобувачами; систематично проводити пропаганду щодо здорового способу життя та культуру здорового відпочинку.

2. Виховну роботу, яка повинна полягати у виявленні реальної ситуації щодо тютюнопаління здобувачів-першокурсників медичних закладів вищої освіти; посиленні контролю викладачами-кураторами академічних груп, які проживають у студентських гуртожитках, особливо створення належних умов в гуртожитках для подолання соціально-психологічних проблем особистості здобувачів, який спіткала така згубна звичка.

Література:

1. Сахарова Г.М., Антонов Н.С. Вредное воздействие табакокурения на здоровье и подходы к лечению табачной зависимости // Справочник поликлинического врача, 2008. №14-15. – С. 16-20.
2. Слепченко Н.С. Паління та кардіопульмональна патологія: вплив на виникнення, перебіг та прогноз // Вісник Вінницького національного медичного університету, 2013. Т.17, №1. – С. 263-267.
3. The World Bank. Curbing the Epidemic: Governments and the Economics of Tobacco Control. Washington, DC: World Bank Publications; 1999. Available from: <http://www1.worldbank.org/tobacco/book/html/cover2a.html>
4. World Health Organization (WHO) Report on the Global Tobacco Epidemic 2008: The mpower package. Geneva: World Health Organization, 2008. – 8 p.
5. Корольова Н.Д., Чорна В.В., Гуменюк Н.І., Ангельська В.Ю., Хлестова С.С. Поширеність паління серед студентів-медиків // Довкілля та здоров'я, 2019. №3(92). – С.28-30. <https://doi.org/10.32402/dovkil2019.03.028>
6. Orri, M., Chadi, N., Ahun, M. N. & Cote, S. M. Suicidal ideation and attempt in adolescents exposed to maternal smoking across pregnancy and childhood: A 20-year prospective cohort study // Journal Affect Disord, 2021. 286: P. 10-18. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.02.047>
7. Voss, C., Ollmann, T. M., Miche, M. & Beesdo-Baum, K. Prevalence, onset, and course of suicidal behavior among adolescents and young adults in Germany // JAMA Netw Open, 2019. 2(10):e1914386. doi: <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2019.14386>

8. Vo, H. T., Schacht, R., Mintzer, M. & Fishman, M. Working memory impairment in cannabis and opioid-dependent adolescents // *Subst Abus*, 2014. 35(4):387-90. doi: <https://doi.org/10.1080/08897077.2014.954027>
9. Boakye, E., Shahawy, O. E., Obisesan, O. & Blaha, M. J. The inverse association of state cannabis vaping prevalence with the e-cigarette or vaping product-use associated lung injury // *PLoS one*, 2022. 17(10):e0276187. doi: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0276187>. eCollection 2022
10. Chen, M., Lu, Yun-Long, Chen, Xiao-Fan & Ma, L. Association of cannabis use disorder with cardiovascular diseases: A two-sample Mendelian randomization study // *Front Cardiovasc Med*, 2022. 9:966707. doi: <https://doi.org/10.3389/fcvm.2022.966707>. eCollection 2022
11. Хоміцька В.М., Підвальна О.В., Булейченко О.В. Стан проблеми тютюнопаління серед студентів перших курсів ЗВО // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2022. Випуск 5(150). – С. 109-112. Doi: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.5\(150\).23](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.5(150).23)
12. Lu, Y., Wang, Z., Georgakis, M. K. & Zheng, L. Genetic liability to depression and risk of coronary artery disease, myocardial infarction, and other cardiovascular outcomes // *Jam heart assoc*, 2021. 10(1):e017986. doi: <https://doi.org/10.1161/JAHA.120.017986>
13. C. Dechanet, T. Anahory, J.C. Mathieu Daude, X. Quantin, L. Reyftmann, S. Hamamah, B. Hedon, H. Dechaud. Effects of cigarette smoking on reproduction // *Human Reproduction Update*, Volume 17, Issue 1, January-February 2011. – P. 76-95. doi: <https://doi.org/10.1093/humupd/dmq033>
14. Charlotte Dupont, Céline Faure, Frederic Daoud, Benoit Gautier, Sébastien Czernichow, Rachel Lévy; ALIFERT collaborative group. Metabolic syndrome and smoking are independent risk factors of male idiopathic infertility. 2019. Jul 1;29:9. doi: <https://doi.org/10.1186/s12610-019-0090-x>. eCollection 2019
15. WHO. (2021). Prevalence of tobacco smoking. Global Health Observatory (GHO) data. URL: <https://www.who.int/gho/tobacco/use/en/>

References:

1. Saharova, G.M., Antonov, N.S. (2008). Vrednoe vozdejstvie tabakokurenija na zdorov'e i podhody k lecheniju tabachnoj zavisimosti [Harmful effects of smoking on health and approaches to the treatment of tobacco dependence]. *Spravochnik poliklinicheskogo vracha - Handbook of a polyclinic doctor*, 14-15, 16-20 [in Russian]
2. Slepchenko, N.C. (2013). Palinnja ta kardiopul'monal'na patologija: vpliv na viniknennja, perebig ta prognoz [Pain and cardiopulmonary pathology: impact on vindication, overrun and prognosis]. *Visnik Vinnic'kogo nacional'nogo medichnogo universitetu - Bulletin of the Vinnytsia National Medical University*, 17, 1, 263-267 [in Ukrainian].
3. The World Bank. *Curbing the Epidemic: Governments and the Economics of Tobacco Control*. Washington, DC: World Bank Publications; 1999. www1.worldbank.org Retrieved from <http://www1.worldbank.org/tobacco/book/html/cover2a.html> [in English].
4. World Health Organization (WHO) *Report on the Global Tobacco Epidemic 2008: The mpower package*. Geneva: World Health Organization [in English].
5. Korol'ova, N.D., Chorna, V.V., Gumenjuk, N.I., Angel's'ka, V.Ju., Hlestova, S.S. (2019). Poshirenist' palinnja sered studentiv-medikov [Prevalence of smoking among medical students]. *Dovkillja ta zdorov'ja - Environment and health*, 3(92), 28-30. <https://doi.org/10.32402/dovkil2019.03.028> [in Ukrainian].
6. Orri, M., Chadi, N., Ahun, M. N. & Cote, S. M. (2021). Suicidal ideation and attempt in adolescents exposed to maternal smoking across pregnancy and childhood: A 20-year prospective cohort study. *Journal Affect Disord*, 286, 10-18. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.02.047> [in English].

7. Voss, C., Ollmann, T. M., Miche, M. & Beesdo-Baum, K. (2019). Prevalence, onset, and course of suicidal behavior among adolescents and young adults in Germany. *JAMA Netw Open*, 2019, 2(10):e1914386. doi: <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2019.14386> [in English].

8. Vo, H. T., Schacht, R., Mintzer, M. & Fishman, M. (2014). Working memory impairment in cannabis and opioid-dependent adolescents. *Subst Abus*, 35(4):387-90. doi: <https://doi.org/10.1080/08897077.2014.954027> [in English].

9. Boakye, E., Shahawy, O. E., Obisesan, O. & Blaha, M. J. (2022). The inverse association of state cannabis vaping prevalence with the e-cigarette or vaping product-use associated lung injury. *PLoS one*, 2022, 17(10):e0276187. doi: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0276187>.eCollection 2022 [in English].

10. Chen, M., Lu, Yun-Long, Chen, Xiao-Fan & Ma, L. (2022). Association of cannabis use disorder with cardiovascular diseases: A two-sample Mendelian randomization study. *Front Cardiovasc Med*, 2022, 9:966707. doi: <https://doi.org/10.3389/fcvm.2022.966707>.eCollection 2022 [in English].

11. Homic'ka, V.M., Pidval'na, O.V., Bulejchenko, O.V. (2022). Stan problemi tjtjunopalinnja sered studentiv pershiv kursiv ZVO [The state of the problem of tobacco smoking among first-year students of higher education institutions]. *Naukovij chasopis NPU im. M.P. Dragomanova - Scientific journal of the NPU named after M.P. Drahomanova*, 5(150), 109-112. Doi: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.5\(150\).23](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.5(150).23) Scientific journal of the NPU named after M.P. Drahomanova [in Ukrainian].

12. Lu, Y., Wang, Z., Georgakis, M. K. & Zheng, L. (2021). Genetic liability to depression and risk of coronary artery disease, myocardial infarction, and other cardiovascular outcomes. *Jam heart assoc*, 2021, 10(1):e017986. doi: <https://doi.org/10.1161/JAHA.120.017986> [in English].

13. Dechanet, C., Anahory, T., Mathieu, J.C., Daude, X. Quantin, L. Reyftmann, S. Hamamah, B. Hedon, H. Dechaud. (2011). Effects of cigarette smoking on reproduction. *Human Reproduction Update*, 17, 1, January-February 2011, 76-95. doi: <https://doi.org/10.1093/humupd/dmq033> [in English].

14. Charlotte, Dupont, Céline, Faure, Frederic, Daoud, Benoit Gautier, Sébastien Czernichow, Rachel Lévy (2019). ALIFERT collaborative group. *Metabolic syndrome and smoking are independent risk factors of male idiopathic infertility*, 1;29:9. doi: <https://doi.org/10.1186/s12610-019-0090-x>.eCollection 2019 [in English].

15. WHO. (2021). Prevalence of tobacco smoking. Global Health Observatory (GHO) data. www.who.int Retrieved from <https://www.who.int/gho/tobacco/use/en/> [in English].

Vydavatel:
Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. , Česká republika
International Economic Institute s.r.o. Praha, České republika

Magazín
Věda a perspektivy

№ 3(22) 2023

Podepsáno k tisku ze dne 22. Březen 2023
Formát 60x90/8. Ofsetový papír a tisk
Headset Times New Roman.
Mysl. tisk. oblouk. 8.2. Náklad 100 kopií.